

Algemene Oversten DMJ - deel 1

Anna Catharina van Hees – 1820-1825

Op 7 juli van dit jaar bestaat de Congregatie DMJ 195 jaar. In die jaren zijn er 16 Algemene Oversten geweest. Van Anna Catharina van Hees in 1820 tot aan Antonie Ardatin (sinds 2013). In deze nieuwe serie besteden we aandacht aan de Algemene Oversten die de Congregatie gekend heeft in bijna twee eeuwen DMJ.

door Zuster Veronie Franken

Biografie

Anna Catharina van Hees werd op 6 april 1768 in Oisterwijk geboren. Haar ouders, (Christianus van Hees en Anna Maria Couwenberg), kregen acht kinderen, die allemaal stierven op jonge leeftijd. Anna Catharina bleef als enig kind over.

Na op verschillende plaatsen in betrekking te zijn geweest, werd haar een stille, rustige betrekking aangeboden bij de heer Van de Ven in de Postelstraat te 's-Hertogenbosch. Daar kon zij zich meer bezighouden met haar

verlangen naar een dieper godvruchtig leven. Anna Catharina was toen 25 jaar. Zij zou 18 jaar bij Van de Ven blijven.

In maart 1802 koos zij Kapelaan Heeren tot haar biechtvader. Deze had al gauw door dat zij een rijk begenadigde vrouw was, een visionaire.

Later ging zij in 's-Hertogenbosch alleen op een kamer wonen in Het Muizenhol, een zijstraatje van de Markt. Ze verdeelde haar tijd tussen het gebed, het beoefenen van liefdeswerken en het onderwijzen van bekeerlingen. Hoe hoog zij bij de mensen stond aange-

11

>

De Markt in 's-Hertogenbosch ten tijde van Anna Catharina van Hees, door Gerardus Johannes Bos (Leiden, 1825-1898).

schreven blijkt uit het feit dat zij algemeen bekend stond onder de naam van 'Heilig Kaatje'.

Op het archief is een handgeschreven boekje van Kapelaan Heeren uit de periode september 1814 tot januari 1820 bewaard gebleven. Hieruit weten we dat Pastoor Heeren en Anna Catharina van Hees ascetische personen waren, die ook aan lichamelijke boetedoening deden. Net als Heeren geselt Anna Catharina zich drie keer per week, om zichzelf eraan te herinneren dat Christus voor de zonden van de wereld heeft geleden en is gestorven. Ook draagt ze een boetelijfje en een boetegordel. Ze heeft visioenen over het lijden van Christus en voelt de fysieke pijn die Hij gevoeld moet hebben. De 'Imitatio Christi', het navoelen van het lijden van Jezus, gaat bij haar zelfs zo ver dat ze jarenlang op vrijdag niet kan eten. Heeren is overtuigd van de echtheid van haar ervaringen en gelooft dat zij direct contact heeft met het hogere. Bij sommige van zijn beslissingen verzoekt hij haar of zij God om raad wil vragen.

Kapelaan Heeren was gegrepen door de grote armoede die in de stad heerste en deed er alles aan om de nood te lenigen, bijgestaan door vrouwen die kinderen opvingen en aandacht gaven aan oude vrouwen. Er ontstond ook een naaclubje waarvan de leden voor de arme kinderen kleding maakten. Anders dan de vrouwen uit het naaikransje, komt Anna Catharina niet uit de goeude burgerij.

Toen er behoefte ontstond aan een vaste plek voor dit werk, stuurde de Kapelaan deze dames naar Anna Catharina van Hees die – zo staat het beschreven in het archief – 'Met de grootste vreugde hen op nam in hare woning en ook in haren arbeid deelde'. Het waren ongeveer 15 vrouwen die in het jaar 1817 deze grote nood onder de bevolking wilden lenigen.

Ondertussen werkte de Kapelaan verder aan zijn plannen. Heeren was er van overtuigd dat dit liefdewerk van deze dames alleen door het oprichten van een Congregatie van Liefdezusters stand zou kunnen houden. Al in 1816 had hij de eerste stappen gezet en inlichtingen ingewonnen en langzamerhand kreeg het plan verder gestalte. Voordat de eerstelingen het Liefdehuis in de Choorstraat zouden betrekken, gingen zij eerst op bedevaart naar Kevelaer om de zegen van de Heer over dit grote werk af te smeken en de Congregatie onder de bijzondere bescherming van de Allerheiligste Maagd te stellen.

De bedoelde eerstelingen waren Anna Catharina van Hees, Petronella Dymphna Coppens, Catharina van Grinsven, Catharina J. Appelboom en Magdalena Louwaerts. 7 juli 1820, feestdag van Zoete Lieve Vrouw van Den Bosch, was uitgekozen om de Congregatie te beginnen. 'De vijf bedevaartgangsters communiceerden gezamenlijk in de kerk van de St. Jacobusparochie, gebruikten het ontbijt bij de heer van Grinsven en betrokken daarna in alle stilte hun nieuwe woning'.

Er werd geen enkele ruchtbaarheid aan deze stichting gegeven. Kloosters mochten niet opgericht worden, dus alles werd vermeden wat aan een klooster deed denken. De zusters droegen ook geen religieuze kleding en werden juffrouwen genoemd. (Zie ook: *De Heeriaan* (2013), 42, nr. 3, p. 18-20).

De patronen van de nieuwe Congregatie waren: Maria en Joseph, Johannes de Evangelist, (de apostel van de liefde) en Vincentius à Paulo.

Bestuursperiode

Na een week werd op 13 juli 1820 met algemene stemmen Anna Catharina van Hees tot Overste gekozen. Kapelaan Heeren voegde daar Catharina van Grinsven als eerste Assistentente en Petronella Dymphna Coppens

Kapelaan en later Pastoor Heeren

als tweede Assistentie aan toe. Op de feestdag van de H. Vincentius à Paulo (toen nog op 19 juli) werden de eerste twaalf oude hulpbehoevende vrouwen in het Gesticht opgenomen. Zij werden in de refter van de zusters feestelijk onthaald en door de Overste aan tafel bediend. Op 23 juli 1820 werd er een algemene Communie gehouden om God te bedanken voor de ontvangen gunsten en de vestiging van de Congregatie.

De Weleerwaarde Heer Heeren die door de Hoogwaardige Heer Vicaris tot Directeur van de Zusters werd aangesteld, bleef aan de jonge Congregatie zijn zorgen wijden.

Op 2 februari 1821 echter, werd hij tot groot verdriet van de zusters, benoemd tot Pastoor van Oirschot. Hij gehoorzaamde en

gaf de zorg voor de Congregatie over aan de Zeereerwaarde heer Molemakers, Pastoor van de Sint Jacob. Als Pastoor van Oirschot vergat Heeren zijn geestelijke kinderen niet en zoals uit zijn brieven blijkt, zette hij door wijze raadgevingen zijn bestuur der Congregatie zoveel mogelijk voort. Ook bezocht hij de zusters regelmatig en behartigde hun belangen.

Over het Bestuur van Moeder van Hees lezen wij, dat zij onder leiding van Pastoor Heeren de Congregatie met de grootste zachtmoedigheid bestuurde. Geen strenge verstervingen of boetedoeningen werden geëist, maar wel gehoorzaamheid, zelfverloochening en vooral liefde.

In Omnibus Charitas

Vanaf het begin van de Congregatie was Vincentius à Paulo dus een van de Patronen van de Congregatie. Op 19 juli 1823 kon Pastoor Heeren niet bij de zusters zijn om dit feest met hen samen te vieren. Hij schreef een prachtige brief aan de 'Waarde Moeder en zusters'.

In het boekje: 'De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom', dat in 2013 verscheen en geschreven is door dr. Charles Caspers en prof. dr. Kees Waaijman o.carm. wordt deze brief besproken. Pastoor Heeren begint met: 'Ach, mocht mij die liefdevolle en overstromende geest van de heilige Vincentius vervullen, om dat zelfde vuur dat hij zo veelvuldig heeft weten te ontsteken, ook in uw harten te doen branden. Liefde waren zijn woorden, liefde waren al zijn werken. Om aan de liefde tot God en zijn medemens alles te geven wist hij alles te putten uit de liefde die hem eigen was. Zijn liefde wist alles te bedekken om anderen goed te doen en op te bouwen, maar ook alles te vergeten wat de liefde in hem zou kunnen kwetsen en uitdoven ...'

Deze lofzang op de liefde gaat nog even door, maar dan komt een apart woordje voor de Overste, voor Anna Catharina dus: 'Mag ik daarom, eerwaarde Moeder, mag ik u iets meer zeggen dan de anderen? U bent immers Moeder! En kan een Moeder wel zonder moederliefde zijn? Nee, zeker niet! De liefde is eigen aan een moeder. Ik moet en kan bij u dan ook liefde veronderstellen. Daarom vertrouw ik er ook op dat u met Gods hulp op voorspraak van Vincentius zult bewerkstelligen wat ik niet vermag of waardig ben te bereiken. U bent immers Moeder en zult eens door de geest van liefde de liefde in de harten van uw kinderen baren. Met liefde zult u onderwijzen en onderrichten, met liefde zult u voorgaan en stichten, met liefde zult u lijden en dulden, met liefde zult u waken en bidden.....'

Bidprentje (voor- en achterkant)

Door Kees Waaijman wordt dan prachtig uitgedrukt in hedendaagse taal wat van de Overste wordt verwacht:

Ten eerste, als moeder zal zij, wanneer de tijd daarvoor rijp is, door de geest van liefde de liefde in haar kinderen, de zusters, baren. Met andere woorden: bij de zusters de geboorte van de liefde in hun harten bevorderen, ja zelfs wekken.

Ten tweede, zij kan de zusters onderricht geven in de liefde. Dat is haar opdracht. Het is een unieke kans de liefde die reeds in hen aanwezig is, uit te diepen en te verstevigen.

Ten derde, zij kan door haar voorbeeld voorle- ven wat liefde is en zo de zusters opbouwen als persoon maar ook als gemeenschap.

Ten vierde, zij kan de passieve kanten die vastzitten aan de liefde, voorleven. Liefde is altijd verbonden met pijn en geduld. Zij heeft als opdracht met liefde deze pijn te lijden en de lange duur te verdragen.

Ten vijfde, zij heeft als opdracht in liefde te waken en te bidden. Wie leiding geeft, staat vaak alleen en draagt haar zorgen eenzaam de nacht in. De moederliefde zal dit wakend en biddend doorleven. Zij zal in vertrouwen aanvoelen dat in de liefde en in het hart van God dat allen omvat, de moederliefde beloond zal worden. Haar eenzaamheid zal doorbroken worden, doordat zij ooit alle harten als beloning zal ontvangen.

Op deze wijze ontvouwt Pastoor Heeren de moederliefde die hij bij de Overste veronderstelt: 'Gij zijt immers Moeder' (...)

Als wij kijken naar de manier waarop Anna Catharina leiding gaf aan de zusters en aan de Congregatie, dan kun je zeggen dat zij als Algemene Overste de liefde heeft uitgedragen. En nu, na 195 jaar, luidt het motto nog steeds In Omnibus Charitas, in alles de Liefde.

Diep betreurd door de zusters overleed Anna Catharina van Hees, de eerste Algemene Overste van de Congregatie op 14 februari 1825 op 56-jarige leeftijd.

De Congregatie telde toen tien leden, twee daarvan waren novice.

Noviciaat (postulanten)

De eerste postulante sinds 7 juli 1820 was Maria Lamberta van Grinsven. Zij trad in het noviciaat op 21 november 1821. Zij was een zus van Catharina van Grinsven.

Op 14 februari volgde Catharina Bolsius, één van de vrouwen die vanaf 1917 als naaivereniging bij elkaar kwamen. Twee en half jaar na de stichting mochten de vijf eersten 'na volbrachten proeftijd' op 4 november 1822 de H. Geloften afleggen. Met het oog op de tijdsomstandigheden geen eeuwige geloften, maar voor de tijd dat de zusters in het klooster verbleven.

25 november 1822 trad Maria Teurlings in. Omdat er al een Maria was, was zij de eerste zuster die een religieuze naam kreeg; Maria Vincentia. (Vanaf die tijd kregen alle zusters 'Maria' voor hun kloosternaam). Op 18 januari 1824 werd Zuster Maria van Grinsven tot de H. Professie toegelaten.

Bij het eeuwfeest van de Congregatie op 7 Juli 1920 zongen de zusters het volgende lied:

KLAAGZANG¹ opgedragen aan het Voorgeslacht.

Wijze: 'O Schitterende kleuren' etc.

O Schitt'rende daden van 't voorgaand Geslacht,
Hoe drong thans uw roem tot ons door!
Hoe klopt ons het harte van vreugd en ontzag,
Hoe zingen we U luide in koor!
Wij prijzen den Stichter, de Moeder, de Vijf,
Die 't eerste betraden dit klooster-verblijf,
Wij zingen hun lustig ter eer. (bis)

Maar nimmer, och, zocht ge den ijdel roem:
Dés bleef uw herinnering zoo vaag!
Geen beeldje vertelt ons: Hoe zaagt gij er uit?
Ach! Nimmer beantwoorde vraag!
Waart lang gij of kort, waart ge bruin, zwart of blond?
Of mager-en-beenig of mollig-en-rond?
Uw ogen olijf, zwart, of blauw?

En Gij, Heilig Kaatje, zoo dikwijls geroemd,
Dat niets meer van u toch bestaat!!!
Geen beentje van teentje of wervelkolom,
Niets, niets, dan Uw woord en Uw daad.
Verdwenen Uw grafsteê, uw doodseer gekrenkt
Verstrooid is Uw asch en met vreemde gemengd,
Verdwenen de toets voor Uw staat.

Neen, neen, wij doen, beter, bewaren ons beeld
En doen dit de nazaat cadeau.
Het kerkhof te Hintham bewaart ons gebeent²,
Al was 't met ons heiligheid zoo-zoo.
Toch eeren we Uw Duister, o roemrijk Voorheen:
Hierboven is Luister voor 't Duister beneên;
Dat strekke ons allen tot troost.

¹ Klaagzang, slaat op het feit dat niemand weet hoe Anna Catharina van Hees eruit heeft gezien tijdens haar leven.

² Van Anna Catharina is geen gebeente bewaard gebleven. Zij was begraven op het Sint Janskerkhof, aan de overkant van de Choorstraat. Na de oprichting van het eigen kloosterkerkhof in Nuland in 1952, zijn de meeste zusters DMJ daar in de loop der jaren (her)begraven. Anna Catharina kreeg er een symbolisch graf.